

Typografická pravidla

zdroj: ZŠ Blažkova Brno, upravil Matouš Trnka

Jde o pravidla pro grafickou úpravu textu. Jejich dodržováním snadno dosáhneme profesionálního vzhledu.

Proč je dodržovat?

- aby text vypadal dobře
- aby se dobře četl
- abychom se vyhnuli chybám v sazbě textu

Využití:

- psaní referátů
- příprava prezentací
- psaní seminárních a diplomových prací
- psaní životopisů a žádostí o zaměstnání

Volba písma

- V krátkém textu lze použít bezpatková písma (např. Arial pro prezentace).
- V delších textech použijeme raději patkové písmo, protože patky vedou oči při čtení řádku (např. Times Roman), obvykle velikosti 10–12.
- V celém textu by se měl používat jen jeden font (střídání ruší čtenáře).
- Pro zvýraznění se používají tzv. řezy písma (tučné, kurzíva); používáme je střídmě a zbytečně je nekombinujeme. Podtržené písmo dnes obvykle použijeme pouze pro internetové odkazy.
- Při pohledu z větší dálky by se měl text slít do šedivé plochy.

Nadpisy

Pro nadpisy se v textovém editoru zásadně používají styly. Díky nim mají odstavce jednotný vzhled a lze z nich automaticky vygenerovat obsah.

Mezery

Mezi slovy je VŽDY jen JEDNA mezera. Sloupce nebo odsazení vytváříme pomocí tabulátorů, tabulek nebo zarážek.

Enter a odstavec

V textovém editoru klávesa Enter ukončuje pouze odstavec (ne tedy řádek). Počítač tak může nechat slova „přetékat“ přes konce řádků, když něco přidáme nebo ubereme.

Delší text členíme do odstavců. Odstavce jsou zpravidla zarovnány vlevo nebo do bloku. První řádek každého odstavce se odsazuje (např. o 5 mm), nebo se mezi odstavce vkládá širší mezera (jako v tomto dokumentu).

Upravený text by neměl obsahovat osamocené řádky – sirotky a vdovy:

sirotek – poslední řádek odstavce, který přetekl na novou stránku,

vdova – první řádek odstavce, který zůstal osamocen na předchozí stránce.

Interpunkce . , ! ? : ;

Tečka, čárka, vykřičník, otazník, dvojtečka a středník se píší hned za slovo. Za nimi se píše jedna mezera. Končí-li věta zkratkou, píše se vždy jen jedna tečka.

špatně:	Já ,ty a on .My ne ! Řekni : proč ?
správně:	Já, ty a on. My ne! Řekni: proč?

Závorky

Text v závorce se navenek – co se mezer týče – chová jako slovo. Text uvnitř závorky přiléhá k závorkám bez mezer.

špatně:	Nemám(a neměl jsem).
správně:	Nemám (a neměl jsem).

Uvozovky

Uvozovky se píší těsně kolem uvozovaného výrazu stejně jako závorky. Levá uvozovka je ve tvaru dolního indexu „99“, pravá ve tvaru horního indexu „66“.

špatně:	„ Měl jsem očekávání, “ pravil Luboš „ ale odhalil jsem svou naivitu. “
špatně:	„Měl jsem očekávání“, pravil Luboš,„ale odhalil jsem svou naivitu.“
správně:	„Měl jsem očekávání,“ pravil Luboš, „ale odhalil jsem svou naivitu.“

Spojovník (-), pomlčka (–), minus (−)

Na počítačové klávesnici je k dispozici znak, který je vydáván za pomlčku a zároveň za znak minus. Ve skutečnosti však není ani jedním zmíněným znakem, je to spojovník.

Spojovník se používá pro slovní spojení (nebude-li, červeno-modrý, česko-anglický, Brno-město) a neohraničuje se mezerami. Stejný znak se použije při dělení slov na konci řádku, pak ho nazýváme rozdělovník.

Pomlčka je o něco delší než spojovník. Vždy se odděluje mezerami, jedinou výjimkou jsou číselné rozsahy. Některé editory automaticky znak spojovník nahrazují znakem pomlčky.

Lomítko

Lomítko se sází bez mezer (v jednotkách i jako označení rozsahu let), pokud nerozděluje víceslovné výrazy.

Spojovník:	nebude-li, červeno-modrý
Pomlčka:	1938–1945, neseděl – stál
Minus:	5 – 3
Lomítko:	5/3, 2008/9, 3 km/h

Nezlomitelná mezera

Nezlomitelná (tvrdá) mezera zabráňuje zalomení řádku na nevhodném místě. Tato mezera má pevnou velikost a neroztahuje se. Používá se:

- mezi číslem a jednotkami,
- v zápisu data,
- jako oddělovač tisíců (tisíce však neoddělujeme v zápisu roku),
- za zkratkami jmen.

Zápis v textových editorech: **CTRL** + **SHIFT** + **mezera**

V tabulce je umístění tvrdé mezery vyznačeno podtržítkem.

Jednotky:	24_kg
Datum:	1._ledna, 1._1. 2010
Čísla:	2_000_000
Zkratky:	J._A._Komenský

Procenta a další spojení čísla se slovem

Sazba znaku procenta za číslem bez mezery značí přídavné jméno, 8% tedy čteme „osmiprocentní“, zatímco 8 % čteme „osm procent“. Ve druhém případě dáváme před znak % tvrdou mezeru. Stejný rozdíl je i v případech:

- 8Kč jako „osmikorunový“ a 8 Kč jako „osm korun“,
- 8bitový a 8 bitů.

Psaní jednopísmenných předložek a spojek

Neslabičné předložky v, k, s, z se nesmí vyskytovat osamoceně na konci řádků. Proto před ně vkládáme tvrdou mezeru (v_pondělí, s_maminkou). Jednopísmenné předložky a spojky – a, o, u – na konci řádků lze výjimečně tolerovat, zejména je-li textový sloupec velmi úzký.

Číslovky

Malé číslovky se v textu vypisují slovy (jedna kniha, devět rohlíků).

Tři tečky, atd., aj., apod.

Tři (tzv. výpustka) jsou vždy přesně tři. Editor je může automaticky nahradit speciálním znakem (znak trojtečka).

Zkratky jako „atd.“ (a tak dále), „aj.“ (a jiné) neoddělujeme čárkou, výpustka má u zápisu výčtu dvě varianty:

výpustka	Při výdechu počítejte: jedna, dva, ...
	Při výdechu počítejte: jedna, dva. . .
zkratka	Nabízeli časopisy, noviny, mapy, brožury atd.

Viz

Viz je české slovo – je to imperati slovesa vidět (viz, vizte podobně jako slyš, slyšte), proto se za ním nepíše tečka (není to zkratka). Měl by za ním navazovat 4. pád, ale toleruje se i 1. pád.

Čas

Čas se v češtině zapisuje s tečkou nebo dvojtečkou mezi hodinami a minutami (čili formát HH.MM nebo HH:MM). V zápisu vteřin lze však pouze dvojtečka, zápis 2:05:27,15 pak čteme „2 hodiny 5 minut 27 sekund 15 setin sekundy“.

Reference

- [1] ZŠ Blažkova Brno:
<https://www.zsblazkova.cz/vypocetka/typografie1.pdf>
- [2] Wikipedie:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Typografick%C3%BD_rady#Pozn%C3%A1mkaknorm%C3%A1m
- [3] Internetová jazyková příručka: (Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, v.v.i)
<http://prirucka.ujc.cas.cz>